

FÜREYA KORAL: MECLİS SERAMİKLERİ

FUREYA KORAL: CERAMICS IN TURKISH GRAND NATIONAL ASSEMBLY¹

Sıdıka Sevim²

Nesrin Yeşilmen³

ÖZ

Füreya Koral üretmiş olduğu iki boyutlu ve üçboyutlu seramik çalışmaları ile Cumhuriyet sonrası içinde yaşadığı dönemi ifade etmiş, eserlerinde zaman zaman yerel etkilerin görüldüğü anlatımı ve doğu batı sanatının senteziyle dünyada adını duyurmuş, Türkiye'nin ilk seramik sanatçısıdır. Türkiye'de seramik alanında sanatsal anlamda ilk atölye Koral tarafından kurulmuştur '**Sanat her yerde**' görüşünün savunucularından olan Koral, günümüzde seramik sanatının duayenleri olan seramik sanatçılarının yetişmesinde öncülük ederek günümüz Türkiye'sinin çağdaş seramik sanatının temelini atmıştır. Her bir eseri çok değerli olan usta sanatçının Ülkemize kazandırdığı seramik çalışmalarından bazıları ise, Türkiye Büyük Millet Meclisi için yapmış olduğu sehpalardır. Bu bağlamda seramik sanatı açısından önemli bir yere sahip olan Füreya Koral'ın TBMM'deki sehpaları ve içinde bulunduğu koşullar makalenin konusunu oluşturmaktadır. Makale kapsamında Koral'ın TBMM için yapmış olduğu ve şuanda depolara terk edilen çalışmalara ulaşılarak fotoğraflanmıştır. Yaklaşık 200 adet olan bu sehpalardan bazıları seçilmiş olup bu örnekler üzerinden sehpaların bulunduğu koşullara vurgu yapılarak bu günkü durumları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Seramik, Sehpa, Füreya, Türkiye Büyük Millet Meclisi.

ABSTRACT

Füreya Koral was the first ceramics artist in Turkey. She expressed the post-Republic period, in which she lives, with her works. She got famous in the world with her works of art that synthesize the arts of east and west and her expression where one can see local effects. The first workshop in artistic sense in Turkey was established by Koral. The artist who was one of the advocates of the idea "Art is everywhere" educated a lot of students who can be considered as the cognoscenti of contemporary art of ceramics and laid the foundations of today's contemporary art of ceramics. The skilled artist, whose each work of art is valuable, made her most significant contribution with the coffee tables in Turkish Grand National Assembly. Within this context, Füreya Koral's coffee tables and their present situation constitute the subject of this article. These coffee tables, which were left in storages, have been found and photographed as a part of this study. Some of these

---

¹ Başvuru tarihi: 09.02.2017 - Kabul tarihi: 11.05.2017

² Prof, Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, Seramik Anasanat Dalı, ssevim@anadolu.edu.tr.

³ Arş. Gör., Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, nesrinyesilmen@anadolu.edu.tr.

coffee tables are chosen and their present situation is analyzed by emphasizing their existing conditions.

Keywords: Ceramics, Coffee Table, Füreya, Turkish Grand National Assembly.

*"(...) Yaşayacaksın,
nefes almak gibi,
su içmek gibi, gülmek, konuşmak gibi, görmek gibi bir şey olacak.
Böylesine hayatına karışacak sanat.
Sanatçının hayatına karıştığı gibi, halkın hayatına da karışacak."*

Füreya Koral

1. Giriş

Şakir Paşa ailesinin yedi sanatçısından biri olan Türkiye'nin ilk çağdaş seramik sanatçısı Füreya Koral, aramızdan ayrılalı neredeyse yirmi yıl olmasına rağmen tarihe kazınmış kişiliği ve eserleri ile hayranlık uyandırmaktadır. Sanatçının hayata, insana ve sanata bakış açışı döneminde onu farklı kılmış ve bugün sanat camiasında nitelikli, öncü sanatçı ünvanını kazandırmıştır (Görsel 1). Doksan yedi yıllık ömrüne müzik, edebiyat, tiyatro, sinema gibi bir çok sanat dalını sığdırmıştır. Neredeyse sanatın her alanından beslenen Koral'ın seramik eserlerinde bu etkileri görmek mümkündür. Oral, sanatın her türüsüyle beslenen sanatçıyı şöyle tasvir eder; "Füreya, yaşamını, sanatıyla biçimlendirdi, sanatını yaşamıyla, birikimleriyle yoğurdu" (Oral, 1997:27). Usta sanatçı seramik sanatına kırklı yaşlarında yakalandığı hastalıkla başlamıştır. Doktorları yaptığı bu işin onu daha çok hasta edeceğini düşünmesine rağmen toprağa aktardığı büyük aşk ve özveri ile dünyaca tanınan eserlere imza atmıştır. Usta sanatçının yaşadığı dönem itibarı ile Türkiye'de hayat şartları çok zor olmasına rağmen ülkenin ilk Seramik Sanat Atölyesi'ni kurmuştur. Bu atölye geleceğin usta seramik sanatçılarını yetiştiren bir okul görevi görmesi bakımından önem taşımaktadır. Füreya

Koral'ın seramik atölyesinden Tüzüm Kızılcan, Bingül Başarır, Binay Kara, Alev Ebüzziya, Müfide Çalık gibi birçok usta seramik sanatçısı yetişmiştir.

Görsel 1. Füreyâ Koral ve Ailesi.

2. Füreyâ Koral'ın Sanatı

Usta sanatçı Koral'ın sanat alanına kazandırdıklarının yanı sıra sanata ve sanat eserine bakış açısı da oldukça dikkat çekicidir. Müzelere ve galerilere hapsolmuş sanat eserlerinden ziyade insanla içi içe olan ve insanla sanatın etkileşim içinde olduğu eserler üretmeyi tercih etmiştir. Sanatçı uzun yıllar duvar panoları çalışmıştır. Yapmış olduğu eserler genellikle kamusal alanlarda bulunmaktadır. Örneğin, 1950 yılında Unkapanı'ndaki İstanbul Manifaturacılar çarşısında sanatçıya ait bir pano (Görsel 2) uygulaması bulunmaktadır (Yaman, 2011:84). Ayrıca Marmara Oteli lobisinde 1960 yılında, Ankara Ulus Çarşısı'nda 1962 yılında, Ankara Tam Sigorta Binası'nda 1969 yılında, Taksim/İstanbul Divan Pastanesi'nde, ve 1965 yılında Hacettepe Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi gibi çeşitli yerlerde yapmış olduğu seramik panolar sanatını halkın her kesimine ulaştırmak istemesinin ve her alanda yer almasına önem verdiğinin göstergesidir. Koral'ın;

(...) İstiyorum ki yaptığım çini tabakta en fakir ev yemek yesin. Benim çinilerim herkesin olsun. Yaptığım masa her evde bulunsun. Bir ocak yapmalıyım çiniden. Güzel bir merdiven başı. Kahve fincanlarım olsun bütün kahvelerde. Zengin fakir, iyi kötü bütün evlerde. Genç, ihtiyar bütün ellerde. Sanatı müzelerde hapsetmek yok. O sanat ölü sanattır. Çağımıza yakışmaz.

Eski Yunanlılar, sanatı hayatlarına karıştırmışlar. O üniformalı müzelerde gördüğümüz yunan çanağı şarap içmek içindi. Güzelim testi su koymak, güzelim tas su içmek içindi. Heykeller meydanları doldurmuştu.

biçimindeki düşüncesi, sanatçının, sanatı belli bir zümreye ait görmediğini ve her kesime hitap etmesi gerektiği söylemini benimsediğini göstermektedir (Oral, akt. M. Oral, 2007:108).

Görsel 2. Füreyâ Koral'ın Manifaturacılar Çarşısındaki Panosu, Soyut Çalışma.

Sanatını halk için yapan sanatçı yine halktan ve geçmişten gelen kültürden beslenmiştir. Çalışmalarının çoğunda Anadolu esintilerini görmek mümkündür. “Panolarının üstüne, doğduğu büyüdüğü toprakların labirentlerinden gelen birikimi yansiyordu. Mevlevi dervişleri, Türk islemelerinden esintiler, kilimlerin geometrik şekilleri adeta yıllardır şuur altında biriktirdiği her şeyi, farkına bile varmadan dışa vuruyordu” (Kulin, 2000:77). Koral insan odaklı bir sanatçı olmuş ve insandan beslenmiştir. Bu yüzden pano çalışmalarının ardından çok sayıda insan figürü çalışmıştır.

Panolar yapmıştı Füreyâ, büyük, çok büyük, küçük tabaklar yapmıştı. Duvarları konuşur kılan, çanaklar, çömlekler, fincanlar yapmıştı. İnsanlar alıp kullansınlar, kahve, çay, çorba içsinler, yemeklerini yesinler diye. Bu tür ürünlerinin kullanımı mutluluk verirdi Füreyâ'ya. Bir dudağın onun fincanına değmesi. Şurada ya da buradaki bir panoya bir gözün değmesi, onu ayırt etmesi, karşısına geçip bakması, düşünmesi mutlu ederdi Füreyâ'yı (Edgü, 1992:8).

Füreyâ Koral'ın oteller, bankalar, çarşılar ve evler için yapmış olduğu eserler gösteriyor ki 'sanat her yerde' anlayışı sanatçıda hakimdir.

3. Sanatçının Meclis Seramikleri

'Sanat her yerde' anlayışı ile yola çıkan sanatçı, kurduğu atölyede yetiştirdiği öğrencilerle birlikte Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kullanılmak üzere yaklaşık iki yüz on adet sehpa yapmıştır. 2012 yılında İşletme ve Yapım Başkanlığı'nda çalışmakta olan Meltem Şenol'un aktardığına göre 1960 - 1963 yılları arasında Eski Ankara Belediye Başkanı Vedat Dalokay'ın (ancak o yıllarda Ankara Mimarlar Odası Şube Başkanı) daveti/talebi ile TBMM binasının açıldığı yıl yapılmıştır. Bu davet Erdinç Bakla'ya da yapılmış ancak sergi çalışması nedeniyle olumlu cevap verememiştir. Füreya Koral'ın dışında Cevdet Altuğ (oyuncu Şevket Altuğ'un abisi), İsmail Hakkı Oygur (d.1907 - ö.1974), Seniye Fenmen Taylan (d.1918 - ö.1997), Nasip İyem (d.1921 - ö.2001), Bingül Başarır, Meral Kılıç, Nermin ve Güzin (soy isimleri bilinmiyor), Atilla Galatalı ve Erdoğan Ersen (Gorbon Seramik) gibi isimlere ait çalışmalarında olduğu imzalardan anlaşılmaktadır. Sehpaların fırınlanma işlemi Seniye Fenmen Taylan'ın oğlu ve kızı (Ferhan - Orhan Taylan) tarafından hala işletilmekte olan *Taylan* atölyesinde yapılmıştır (Şenol, 2016).

Sanat alanı da dahil neredeyse kimsenin haberdar olmadığı bu sehpalar 1960-1969 yıllarına denk gelen bir süreçte yapımı tamamlanmış ve milletin temsil edildiği en önemli makamlardan biri olan mecliste kullanıma sunulmuştur. Şenol ile yapılan görüşmede depoların düzenlenmesi sırasında rastlantı sonucu sehpalara ulaşıldığı ve kabaca fotoğraflandığı aktarılmıştır. 1961 yılından 2013 yılına kadar kullanılan bu sehpalar bugün tarihi eser niteliği taşıdığı için TBMM Genel Sekreteri Doç. Dr. İrfan Neziroğlu desteği ile bir buçuk yıl içinde restore edilerek, paketlenerek arşive kaldırılmıştır. Bu durumla eserlerin koruma altına alındığı düşünülmektedir (Görsel 3).

Görsel 3. Koral İmzalı Soyut Seramik Sehpalar.

Birçoğu Füreya imzalı olan sehpalar meclis odalarında ve bahçelerde kullanılmak üzere yapılmış ve yapım süreci ortalama sekiz yıl sürmüştür. Sehpalar; birkaç farklı formda tasarlanarak ölçüleri neredeyse eşit ve seri halde üretilmiştir. Ayrıca bünyenin pekişmesi gereken sıcaklıkta pişirilmediği için günümüze kadar gelen süreçte sehpalarda pek çok kırılmalar ve çatlamlar oluşmuştur.

Görsel 4. Füreya Koral İmzalı Seramik Sehpa.

Sanatçının TBMM için yapmış olduğu çalışmalara baktığımız da ise genellikle soyut bir bakış açısıyla üretildiği görülmektedir (Görsel 4). Yalın, herhangi bir figür içermeyen formlar Füreya Koral'ın iç dünyasının yansıması olarak görülebilir. Renkli kişiliği, hayata bakış açısı, özel hayatındaki iniş-çıkışları ve coşkusuyla aristokrat bir aileden gelmiş olan Füreya, sanatı ile kendini harmanlamayı başarabilmiştir (Görsel 5). Bu yapıda ve yaşantıda olan

bir sanatçının halka ve geleneğe bu kadar bağlı olması onun sanatını ne denli içine sindirdiğinin bir kanıtı şeklindedir.

Görsel 5. Mecliste Kullanılan Sehpa Örnekleri.

2013 yılına kadar mecliste kullanılan bu eserler herhangi bir yerde sergilenmemiştir. Sergilenmesi için bazı girişimlerde bulunulmuşsa da bu çabalar karşılıksız kalmıştır.

4. Sonuç

Ülkemiz ve özellikle sanat camiası için önemli bir yere sahip olan Füreya Koral ve eserleri, seramik sanatının bugüne gelmesinde büyük bir rol oynamıştır. Seramik sanatının Türkiye'deki duayeni kabul edilen Koral'ın tarihi envanter niteliği taşıyan eserlerinin bir çoğu bilinmektedir ve koruma altına alınmıştır. Ancak TBMM için yapmış olduğu sehpa'nın geç fark edilmesi ve neredeyse hiç kimse tarafından bilinmemesi özellikle seramik sanatı için bir kayıp olarak görülebilir. Füreya'nın sanat görüşü yapılan her bir sanat eserinin toplum ile iç içe olması yönündedir. Ancak böylesi önemli eserlerin (özellikle seramik sanatı için) koruma amaçlı paketlenerek arşive kaldırılması duayen sanatçının sanata bakış açısına ters düşmektedir ve sanatın alıcısı olan topluma büyük bir haksızlıktır. Bu durumda geçmişten günümüze tarihi bir envanter niteliği taşıyan önemli eserlerin korunması ve halka kazandırılması için devletin desteği önem kazanmaktadır. Makale bu bağlamda Türk seramik sanatına ışık tutan usta sanatçının eserlerinin literatürde yer bulmasını ve ülkemize kazandırılmasını amaçlamaktadır. Sonuç olarak milli değerimiz olan

ve dünyaca tanınan Koral'ın eserleri ile bir farkındalık yaratması ve toplumda var olan sanat algısını bir nebze olsun değiştirmesi umulmaktadır.

Kaynakça

Ferit, E., (1992). "Füreyâ Ateş ve Sır", **Cumhuriyet Gazetesi Kültür Eki Köşe Yazısı**, 15 Eylül, İstanbul.

Kulin, A., (2000). **Füreyâ**, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul.

Oral, E. M., (2007). "Bir Seramik Duayeninin Ardından: Füreyâ Koral", **Seramik Türkiye Dergisi**, İstanbul, s.100-111.

Oral, Z., (1997) "Füreyâ: Bir Yaşam", **Milliyet Kültür- Sanat Eki** , s.27, İstanbul.

Oral, Z., (1998). "Füreyâ", **Seramik (Sanat, Bilim, Teknoloji)**, Sayı: 4, s.22.

Yasa Y. Z., (2011). "Siyasi/Estetik Gösterge" Olarak Kamusal Alanda Anıt ve Heykel", **METU JFA** , Vol: 28:1, s.69-98, Ankara.

İkili Görüşmeler

Neziroğlu, İ., (2016) TBMM Genel Sekreteri, 03.03.2016, Yazışmalar, telefon görüşmeleri.

Şenol, M., (2016). TBMM Depo Sorumlusu, 15.02.2016, Yazışmalar, telefon görüşmeleri.

Görsel Kaynaklar

Görsel 1. Füreyâ Koral ve Ailesi.

<http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/18110/001582081010.pdf?sequence=1>, Erişim tarihi: 25.01.2017.

Görsel 2. Füreya Koral'ın Manifaturacılar Çarşısındaki Panosu, (2015).
<http://www.themaggar.com/istanbul-manifaturacilar-carsisi-imc-sanat-eserleri/> , Erişim tarihi: 10.10.2016.

Görsel 3. Koral İmzalı Soyut Seramik Sehpalar (1960-1963). Meltem Şenol TBMM Arşivi.

Görsel 4. Füreya Koral İmzalı Seramik Sehpa (1960-1963). Meltem Şenol TBMM Arşivi.

Görsel 5. Mecliste Kullanılan Sehpa Örnekleri (1960-1963). Meltem Şenol TBMM Arşivi.